

WIELKOPOLANIE W WALKACH O KSZTAŁT NIEPODLEGŁEJ (1919-1921)

KURATOR: JAN GRUSZKA

PROJEKT GRAFICZNY I OPRACOWANIE TEKSTOWE: JAN GRUSZKA

WSPÓŁPRACA: PIOTR KOTECKI, MICHAŁ KRZYŻANIAK, MARCIN WIŚNIEWSKI

NA WYSTAWIE WYKORZYSTANO MATERIAŁY ZE ZBIORÓW:

- WIELKOPOLSKIE MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI
- MUZEUM OKRĘGOWE W LESZNI
- MUZEUM POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH W LUSOWIE
- MUZEUM OKRĘGOWE W TORUNIU
- MUZEUM OKRĘGOWE W BYDGOSZCZY
- MUZEUM ŚLĄSKIE W KATOWICACH
- MUZEUM GÓRNOŚLĄSKIE W BYTOMIU
- NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE
- BIBLIOTEKA NARODOWA W WARSZAWIE
- ŚLĄSKA BIBLIOTEKA CYFROWA
- MUZEUM KSIĄŻĄT LUBOMIRSKICH W ZAKŁADZIE NARODOWYM
IM. OSSOLIŃSKICH WE WROCŁAWIU

POZNAŃ
2020

#MPW_ONLINE

MUZEUM POWSTANIA
WIELKOPOLSKIEGO
(1918-1919)

WIELKOPOLSKIE
MUZEUM
NIEPODLEGŁOŚCI

O KSZTAŁT NIEPODLEGŁEJ

**"...POCZUCIE WSPÓLNOŚCI NASZEJ Z CAŁYM NARODEM
POLSKIM JEST U NAS ŻYWE I POWSZECHNE. CHĘĆ I WOLA
ZŁĄCZENIA SIĘ Z NIM TAKŻE W POLITYCZNEJ JEDNOŚCI (...)
JEST ŻYWIÓŁOWA I NAMIĘTNA. UWYDATNIA SIĘ TO NIE TYLKO
W SŁOWACH I NASTROJACH, LECZ PRZEDEWSZYSTKIEM
W REALNYCH CZYNACH NASZYCH..."**

Partykularyzm a separatyzm.

Źródło: "Dziennik Poznański", nr 61 z 14 marca 1919 roku.

Koniec I wojny światowej (1914-1918) przyniósł rozpad starego i narodzin nowego świata. W wyniku upadku wielowiekowych monarchii Hohenzollernów, Habsburgów i Romanowów, dotychczas pozostające pod ich panowaniem narody uzyskały możliwość samostanowienia o sobie - w tym także Polacy. W Europie nastała Wiosna Narodów, państwa, które przed wiekami utraciły swoją niepodległość, odradzały się, powstawały również całkiem nowe, dotąd nieistniejące. Narody Europy Środkowo-Wschodniej wzięły sprawy we własne ręce, działały metodą faktów dokonanych, nie czekając na rozstrzygnięcia paryskiej konferencji pokojowej. Narodzinom nowych państw towarzyszyły na ogół spory graniczne i konflikty zbrojne, wynikały z aspiracji narodowych. W przededniu odzyskania przez Polskę niepodległości, kwestia kształtu granic przyszłego państwa polskiego pozostawała otwartą. Ogłoszony przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Thomasa Woodrowa Wilsona i przyjęty następnie przez Ententę, czternastopunktowy program pokojowy, zawierał wprawdzie niezwykle istotny dla sprawy polskiej zapis, głoszący potrzebę utworzenia niepodległej Polski z wolnym dostępem do Morza Bałtyckiego, jednak poza wyznacznikiem etnicznym, nie precyzował kształtu jej granic. Gdy wraz z końcem pierwszej wojny światowej zaczęły zachodzić przemiany geopolityczne w Środkowo-Wschodniej Europie, oczywistym stało się, że prędzej czy później dojdzie do nieuniknionego zderzenia polskich aspiracji narodowych z aspiracjami ościennych narodów, zgłaszających roszczenia do ziem dawnej przedrozbiorowej Rzeczypospolitej. Odradzająca się niepodległa Polska na samym początku uwikłana została w szereg lokalnych konfliktów i wojen terytorialnych z państwami ościennymi: Rzeszą Niemiecką, Czechosłowacją, Ukrainą, Litwą i Rosją bolszewicką. O przynależności państwowej spornego terytorium decydowały zarówno działania dyplomatyczne na arenie międzynarodowej, jak i potencjał militarny stron konfliktu. W prowadzonych w latach 1918-1921 walkach o kształt granic niepodległej Polski, znaczącą rolę odegrali Wielkopolanie, zaznaczając swoją obecność niemal na każdym z ówczesnych frontów.

Celem niniejszej wystawy jest ukazanie roli Wielkopolski i Wielkopolan w procesie kształtowania się granic odrodzonego państwa polskiego w latach 1919-1921. Pod względem tematycznym podzielona została na cztery zasadnicze sekcje, zatytułowane "Z odsieczką dla Lwowa", "Przeciwko czerwonej fałsi", "Ratujmy Góry Śląskie", "Powrót do Macierzy", dotyczące wydarzeń rozgrywających się na Kresach Wschodnich, Górnym Śląsku, Pomorzu i w Wielkopolsce.

Niniejsza wystawa nie powstałaby bez wsparcia okazanego przez różne instytucje kultury, które zgodziły się użyczyć swoich zbiorów fotografii, dokumentów i publikacji. Szczególne podziękowania za okazaną pomoc merytoryczną kierujemy dla Piotra Koteckiego, Michała Krzyżaniaka i Marcina Wiśniewskiego.

Mapa "The Proposed frontiers of Poland", skala ok. 1 : 8 600 000, wydana nakładem "Ilustrowanego Dziennika Polskiego". Przedstawiona podczas paryskiej konferencji pokojowej przez Romana Dmowskiego mapa, obrazuje aspiracje terytorialne młodego państwa polskiego. W kwestii kształtu granic niepodległej Polski istniały dwie przeciwstawne koncepcje: inkorporacyjna Romana Dmowskiego oraz federacyjna Józefa Piłsudskiego, 1919 rok.

Zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Żołnierze z II. Kompanii Batalionu Zapasowego 4 Pułku Strzelców Wielkopolskich podczas "prac saperskich" przy wymierzaniu granicy polskiej, 6 października 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Z ODSIECZĄ DLA LWOWA

"...SPRAWA LWOWA JEST NAM RÓWNIEŻ BLISKĄ JAK LOSY NASZEJ DZIELNICY..."

"Partykularyzm a separatyzm".
Źródło: "Dziennik Poznański", nr 61 z 14 marca 1919 roku.

Jesienią 1918 roku na terenie Galicji Wschodniej doszło do zderzenia polskich i ukraińskich aspiracji narodowych. W obliczu rozpadu monarchii austro-węgierskiej, obie narodowości przystąpiły do realizacji własnych planów politycznych. W opinii Polaków przynależność Galicji Wschodniej do odradzającej się z wolna Polski była niezaprzeczalna. Z kolei Ukraińcy postrzegali region jako podstawę terytorialną dla budowy własnego suwerennego państwa. W planach politycznych obu narodów szczególne miejsce zajmował Lwów - główny ośrodek rozwoju polskiej i ukraińskiej, kultury, nauki i myśli narodowej. Miasto stało się areną rywalizacji Polaków i Ukraińców. Przeciwnostawne cele polityczne oraz narastający od lat polsko-ukraiński antagonizm, czyniły kompromis niemożliwym do osiągnięcia. Konflikt był nieunikniony. 1 listopada 1918 roku siły ukraińskie rozpoczęły akcję zbrojną, dążąc do opanowania obszaru pomiędzy rzekami San i Zbrucz. W pierwszej kolejności przez wzgląd na znaczenie strategiczne i polityczne, Ukraińcy przystąpili do przejęcia kontroli nad Lwowem. Zaskoczeni początkowo rozwojem wydarzeń Polacy, szybko przystąpili do kontrataku. Samorządnie sformowano złożone z polskich mieszkańców ochotnicze oddziały wojskowe. W bohaterskiej obronie miasta uczestniczyli zarówno mężczyźni, jak i kobiety oraz młodzież akademicka i dzieci, zwane "Orleńcami Lwowskimi". Wydarzenia te odbiły się szerokim echem wśród całego narodu polskiego. Lwów poprzez związki historyczne silnie oddziaływał na świadomość narodową Polaków. Naturalną reakcją społeczeństwa Wielkopolski, mimo widocznych między obu dzielnicami różnic w rozwoju gospodarczym, kulturalnym, społecznym i politycznym, była okazywana solidarność z rodakami z Galicji Wschodniej oraz gotowość przyścia im z pomocą.

Grupa obrońców Lwowa. Improwizowane stanowisko strzeleckie. Wśród obrońców widoczna m.in. legionistka z Ochotniczą Legią Kobiet. Lwów, listopad 1918 roku

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Grupa obrońców Lwowa. Wśród pozujących na fotografii widoczny jest m.in. kilkunastoletni chłopiec (z prawej strony, wsparty o drzewo), uzbrojony w karabin. W początkowym okresie walk, ze względu na brak regularnych oddziałów polskiego wojska, miasta broniły ochotnicy, w tym również kobiety, młodzież akademicka i dzieci, tzw. "Orleńca Lwowskie". Lwów, 1919 rok.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Patrol legionistów. W obronie Lwowa czynnie uczestniczyły również kobiety, niekiedy walcząc na pierwszej linii. Lwów, listopad 1918 roku.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Ulica Sykstuska we Lwowie. Na elewacjach budynków widoczne ślady po pociskach z broni ręcznej i maszynowej. Lwów, 1919 rok.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

POLACY!

Od siedmiu dni toczy się walka o prawo Polski do życia we Lwowie. Ukraińcy nagle w nocy zaskoczyli Polaki Lwów i pragną brutalnie zadusić polskość stolicy. Ale zradzieckie zamach nie udał się. Bohaterska młodzież polska siedem dni i nocy rozbiła nasłane kolumny ukraińskie.

Z początku w stosunku 1 do 100 daliśmy do 3 bijemy się z myślą i wiarą w Was Rodacy! Im prędzej podacie nam rękę, tem więcej oszczędzamy łędzie krew młodego pokolenia, tem skuteczniej zabezpieczycie Polsce ten kraj mlekiem i miodem płynący, zapobieżycie dalszej bratobójczej walce dwóch narodów, które losy skazały nie na rozdział, lecz na wspólne pożyte.

Na pomoc!.. Z palcem na cynglu wyciążamy nasz wzrok i słuch na Zachód oczekując bratniego odzewu z nad Wisły i Dunajca.

Naprzód do Lwowa!

Lwów, 8. listopada 1918.

Naczelna Komenda Wojsk Polskich we Lwowie.

Odezwa do Polaków wydana przez Naczelną Komendę Wojsk Polskich we Lwowie, wzywająca do przyścia z odsieczą oblężonemu miastu. Lwów, 8 listopada 1918 roku.

Zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie.

20 PAŹDZIERNIKA 1918
RADA MIEJSKA LWOWA PODJĘŁA UCHWAŁĘ
O PRZYŁĄCZENIU MIASTA DO
ODRZĄDZAJĄCEGO SIĘ PAŃSTWA POLSKIEGO.

1 LISTOPADA 1918
ROZPOCZĘCIE PRZEZ UKRAIŃCÓW AKCJI ZBROJNEJ. CELEM OPANOWANIE
OBSZARU POMIĘDZY RZEKAMI SAN I ZBRUCZ ORAZ PRZEJĘCIE KONTROLI
NAD LWOWEM, KTÓRY OBRANO NA PRZYSZŁĄ STOLICĘ.

19-20 LISTOPADA 1918
Z ODSIECZĄ Z PRZEMYSŁA PRZYBYWAJĄ PIERWSZE
REGULARNE ODDZIAŁY WOJSKA POLSKIEGO.

19 PAŹDZIERNIKA 1918
UKRAIŃSKA RADA NARODOWA WE LWOWIE
OGŁOSIŁA DEKLARACJĘ UTWORZENIA
NIEPODLEGŁEGO PAŃSTWA UKRAIŃSKIEGO.

1 LISTOPADA 1918
UKRAIŃSKA RADA NARODOWA PROKLAMOWAŁA
UTWORZENIE ZACHODNIOUKRAIŃSKIEJ
REPUBLICKI LUDOWEJ.

1-21 LISTOPADA 1918
POLSKO-UKRAIŃSKIE WALKI WE LWOWIE.
BOHATERSKA OBRONA MIASTA Z UDZIAŁEM
MIESZKAŃCÓW, W TYM KOBIECI I DZIECI.

22 LISTOPADA 1918
POLACY OPANOWALI LWÓW, SIŁY
UKRAIŃSKIE WYCOFUJĄ SIĘ Z MIASTA
I PRZYSTĘPUJĄ DO JEGO OBLĘŻENIA.

Z ODSIECZĄ DLA LWOWA

**“...IDZIECIE JAKO PIERWSI, BY NIEŚĆ
OTUCHĘ I NADZIEJĘ, ŻE PRZYJDZIE
NAS WIĘCEJ, ŻE PRZYJDZIE
GODZINA OSWOBODZENIA
GALICJI WSCHODNIEJ...”**

Wojciech Korfanty, członek Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu.
Źródło: "Kurier Poznański", nr 58 z 11 marca 1919 roku.

Żołnierze 1. Kompanii (skautowej) 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich przed wyjazdem pod Lwów. Fotografię wykonano w pobliżu Mostu Dworcowego. Poznań, 14 marca 1919 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Sztab Grupy Wielkopolskiej. Od lewej: major Antoni Szymański, porucznik Bohdan Hulewicz, pułkownik Rudolf Niemira, pułkownik Mieczysław Bukowiecki, NN, pułkownik Koczorowski, NN, pułkownik Daniel Konarzewski, pułkownik Jeziorański, porucznik Schreiter, ksiądz Kazimierz Stankowski, NN, porucznik Aleksander Klotz, major lekarz Alfred Kolszewski, major Gustaw Paszkiewicz. Lwów, 1919 rok.

Zbiory Muzeum Książąt Lubomirskich w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Oddział poznańskiej Straży Ludowej na dworcu kolejowym we Lwowie. Odstawa pociągu zymościołowego, który w lutym 1919 roku wyruszył z Poznania. Lwów, 1919 rok.

"Semper fidelis. Obrona Lwowa w obrazach współczesnych", Lwów 1930 - zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Doniesienia prasowe o polsko-ukraińskich walkach o Lwów elektryzowały polską opinię publiczną, która domagała się zorganizowania natychmiastowej odsieczy. Odradzające się z wolna państwo polskie, którego siły zbrojne były nadal w załężku, początkowo nie było w stanie udzielić skutecznej pomocy. Z czasem w miarę możliwości do Galicji Wschodniej skierowano większe siły wojskowe. Prowadzone działania ofensywne przynosiły jednak nikłe rezultaty. Licząca ponad 300 km linia frontu, ciągnąca się od Cisnej po Kryłów, ustabilizowała się na kilka miesięcy. Pierwszy sukces jakim było opanowanie Lwowa przez Polaków, nie zmienił diametralnie położenia. Miasto znalazło się w okrążeniu i wciąż było narażone na ataki wojsk ukraińskich. Część opinii publicznej otwarcie krytykowała rząd i Naczelne Dowództwo, domagając się efektywnych działań. Tym samym powstał plan skierowania na front galicyjski większych sił, w celu przeprowadzenia ofensywy. Postanowiono sięgnąć również po rezerwy wojskowe z Wielkopolski. Możliwości udzielenia wymiernej pomocy wojskowej przez Wielkopolan były jednak ograniczone ze względu na niestabilną sytuację na froncie wielkopolskim. Głównodowodzący wojsk wielkopolskich, generał Józef Dowbor-Muśnicki niechętnie podchodził do pomysłu uszczuplenia własnych sił. Mimo to zdecydował się sformować złożoną z ochotników i liczącą nieco ponad 200 żołnierzy, 1. Ochotniczą Kompanię Poznańsko-Lwowską. Stanowiła rozwiązanie doraźne, niemniej odznaczyła się działaniami bojowymi. Rząd i Naczelne Dowództwo nadal jednak wywierały presję, domagając się wysłania większych sił wojskowych. 8 marca 1919 roku do Poznania na rozmowy z Komisariatem Naczelnej Rady Ludowej przybył premier Ignacy Jan Paderewski. W ich wyniku podjęto decyzję o skierowaniu na front galicyjski, tzw. Grupy Wielkopolskiej, dowodzonej przez pułkownika (następnie generała) Daniela Konarzewskiego, liczącą ok. 3900 żołnierzy i składającej się z pułku piechoty, trzech baterii artylerii, plutonu łączności i eskadry lotniczej. Przybyła do Galicji Wschodniej tzw. Grupa Wielkopolska wymiennie wzmocniła możliwości operacyjne sił polskich, które przeszły do ofensywy i po czteromiesięcznych krwawych walkach wyparty wojska ukraińskie za linię rzeki Zbrucz. Skierowanie na front galicyjski doborowych jednostek polskiej armii, w tym oddziałów z Wielkopolski, zapewniło sukces militarny, który z kolei został przekuty na działania dyplomatyczne na arenie międzynarodowej.

Żołnierze 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich (prawdopodobnie 1. Kompanii (skautowej)), wchodzącego w skład tzw. Grupy Wielkopolskiej, Okolicie Lwowa, 1919 rok.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Żołnierze 1. Ochotniczej Kompanii Poznańsko-Lwowskiej przed gmachem galicyjskiego Sejmu Krajowego. Lwów, 1919 rok.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Oficerowie 1. Ochotniczej Kompanii Poznańsko-Lwowskiej. Od lewej: podporucznik Zygmunt Wieprowski, podporucznik Bohdan Marchwiński, podporucznik Jan Ciaciuch, podporucznik Maksymilian Soldenhoff, porucznik Edward Gótt, podporucznik Abraham Ilnatowicz. 1919 rok.

"Semper fidelis. Obrona Lwowa w obrazach współczesnych", Lwów 1930 - zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Major Antoni Szymański, kierownik oddziału operacyjnego tzw. Grupy Wielkopolskiej, Okolicie Lwowa, 1919 rok.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

GRUDZIEŃ 1918 - STYCZEŃ 1919
RZĄD POLSKI I NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSKA POLSKIEGO
KIERUJĄ NA FRONT GALICYJSKI WIĘKSZE SIŁY WOJSKOWE.

STYCZEŃ - LUTY 1919
WOJSKA POLSKIE WOBEC NIKICHY WYNIKÓW PROWADZONYCH DZIAŁAŃ
OFENSYWNYCH PRZECHODZĄ NA FRONCIE GALICYJSKIM DO DEFENSYWY.

9 MARCA 1919
1. OCHOTNICZA KOMPANIA POZNAŃSKO-LWOWSKA
WYRUSZA Z POZNAŃA POD LWÓW.

GRUDZIEŃ 1918 - MARZEC 1919
POLSKO-UKRAIŃSKIE WALKI WOKÓŁ LWOWA. WOJSKA UKRAIŃSKIE
KILKUKROT NIE PODEJMĄJĄ OFENSYWY W CELU ZDOBYCIA MIASTA.
LWÓW ZOSTAJE OKRĄŻONY I ODCIĘTY OD RESZTY POLSKI.

STYCZEŃ 1919
SPRAWA ODSIECZY DLA LWOWA NABIERA CHARAKTERU
OGÓLNOKRAJOWEGO. STAJĄ SIĘ JEDNYM Z WĄŻNIEJSZYCH TEMATÓW
ŻYCIA POLITYCZNEGO I SPOŁECZNEGO KRAJU.

LUTY - MARZEC 1919
W NACZELNYM DOWÓDZTWIE WOJSKA
POLSKIEGO POWSTAJE PLAN KONTROFENSYWY
MAJĄCEJ UWOLNIĆ LWÓW Z OKRĄŻENIA.

14 MARCA 1919
NA FRONT GALICYJSKI ZOSTAJE SKIEROWANA
TZW. GRUPA WIELKOPOLSKA PUŁKOWNIKA
DANIELA KONARZEWSKIEGO.

Z ODSIECZĄ DLA LWOWA

**“...WITAJĄC ZWYCIĘSKI PUŁK
Z WIELKOPOLSKIEJ ZIEMI POD GRÓDKIEM
JAGIELLOŃSKIM CZYNIĘ ZADOŚĆ POTRZEBIE
SERCA, WYRAŻAJĄC ŻOŁNIERSKIE UZNANIE
DLA ICH BOHATERSKIEGO MĘSTWA...”**

Generał Tadeusz Rozwadowski.

Źródło: "Dziennik Poznański", nr 68 z 22 marca 1919 roku.

Spśród walczących na terenie Galicji Wschodniej doborowych jednostek polskiej armii, wyróżniały się oddziały wojsk wielkopolskich. Swoją postawą, zdyscyplinowaniem i graniczącą często z brawurą, walecznością, zyskały uznanie dowódców i żołnierzy innych polskich formacji wojskowych oraz doząną wdzięczność mieszkańców Lwowa. Pochwałę pod adresem Wielkopolan wyrazili m.in. generałowie: Wacław Iwaszkiewicz, Franciszek Aleksandrowicz, Józef Haller i Tadeusz Rozwadowski. Oddziały z Wielkopolski dowiodły swojej wartości bojowej realizując z powodzeniem powierzone przez Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego zadania. Działania 1. Ochotniczej Kompanii Poznańsko-Lwowskiej wzdłuż linii kolejowej Sądowa Wisznia - Gródek Jagielloński (16-18 marca 1919 roku), umożliwiły przywrócenie połączenia między Lwowem a resztą kraju i tym samym zapewnienie stałych dostaw zaopatrzenia. Z kolei tzw. Grupa Wielkopolska natychmiast po przystąpieniu do działań bojowych (18-19 marca 1919 roku), mimo przewagi liczebnej przeciwnika, zdołała przerwać pierścień okrążenia wokół Lwowa. Podczas ofensywy wielkanocnej (19-30 kwietnia), po ciężkich walkach odrzuciła wojska ukraińskie daleko od miasta, tym samym uwalniając je od groźby nieprzyjacielskiego ostrzału artyleryjskiego. Następnie uczestnicząc w ofensywie majowej (15-27 maja) oraz w letniej kontrofensywie (27 czerwca - 17 lipca), z powodzeniem prowadziła natarcie, wypierając wojska ukraińskie za linię rzeki Seret a następnie rzeki Zbrucz. Odniesione przez polską armię zwycięstwo nad siłami zbrojnymi Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej zostało osiągnięte przy znaczącym udziale oddziałów wojskowych z Wielkopolski.

✔ Grupa żołnierzy wielkopolskich z bliżej nieustalonej jednostki (prawdopodobnie z 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich) podczas majowej ofensywy polskiej armii w Galicji Wschodniej, 1919 rok.

*Semper fidelis. Obrona Lwowa w obrazach współczesnych", Lwów 1930 - zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

✔ "Rogate czorty" pod Lwowem, żołnierz 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich w walkach z armią ukraińską. Grafika autorstwa Leona Prauzińskiego.

L. Prauziński, A. Ulrich, "W marszu i w bitwie szlakiem powstańców wielkopolskich 1914-1920", Poznań 1939 - zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

✔ Żołnierze wielkopolscy na froncie galicyjskim. Stanowisko ckm w rejonie wsi Żydatyce, na północny-wschód od Lwowa. Na wyposażeniu widoczny karabin maszynowy Schwarzlöse M.7/12 austro-węgierskiej produkcji, 1919 rok.

*Semper fidelis. Obrona Lwowa w obrazach współczesnych", Lwów 1930 - zbiory Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

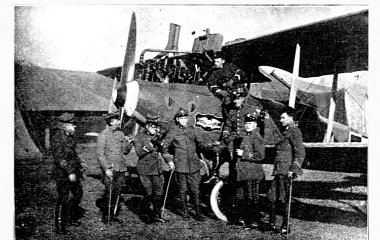
✔ Karabiny maszynowe zdobyte przez żołnierzy 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich na Ukrainach pod Lwowem. Widoczna broń różnych typów, m.in. brytyjskie lekkie karabiny maszynowe Lewis, austro-węgierskie ciężkie karabiny maszynowe Schwarzlöse M.7/12 oraz rosyjskie ciężkie karabiny maszynowe Maxim wzór 1910. Lwów, 1919 rok.

*14 Dywizja Piechoty 1-sza Dywizja Strzelców Wielkopolskich w wojnie i pokoju", Poznań 1937 - zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

✔ Oddział ckm 1. Ochotniczej Kompanii Poznańsko-Lwowskiej. Na wyposażeniu widoczne lekkie karabiny maszynowe MG 08/15 produkcji niemieckiej oraz ciężkie karabiny maszynowe Schwarzlöse M.7/12 produkcji austro-węgierskiej, 1919 rok.

*Szkice i fragmenty z powstania wielkopolskiego 1918/19", red. Z. Wieliczka - zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

✔ Lotnicy z 1. Wielkopolskiej Eskadry Polnej przy samolocie rozpoznawczo-bombowym DFV C.V. Na kadłubie widoczny emblemat "za obronę Kresów Wschodnich", nadany za zasługi przez Naczelną Radę Ludową oddziałom Grupy Wielkopolskiej po powrocie z walk na terenie Galicji Wschodniej, 1919 rok.

*Przegląd Lotniczy", nr 7, lipiec 1929 - zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie.

20 MARCA - 17 KWIETNIA 1919
ODDZIAŁY GRUPY WIELKOPOLSKIEJ PRZECHODZĄ DO DEFENSYWY
TÓCZĄC WALKI POZYCYJNE NA LICZĄCEJ 20 KM DŁUGOŚCI LINII
GRÓDEK JAGIELLOŃSKI - HENRYKÓWÓ.

19 - 30 KWIETNIA 1919
OFENSYWA WIELKANOCNA WOJSK POLSKICH. ODDZIAŁY GRUPY
WIELKOPOLSKIEJ OPERUJĄC NA POŁUDNIU OD LWOWA ODEPCHNĘŁA
WOJSKA UKRAIŃSKIE. ZDOBYTO M.W. INSIE GLINNA I NAWARIA.

15 - 27 MAJA 1919
OFENSYWA MAJOWA WOJSK POLSKICH. ODDZIAŁY
GRUPY WIELKOPOLSKIEJ ZDOBYWAJĄ M.IN. RUDKI,
MIKOŁAJÓW, BUONIKI, PIASECZNO, STRYJ.

CZERWIEC 1919
ZE WZGLĘDU NA ZAGROŻENIE NIEMIECKIE NA FRONCIE
WIELKOPOLSKIM, ZAPADA DECYZJA O WYCOFANIU GRUPY
WIELKOPOLSKIEJ Z FRONTU GALICYJSKIEGO.

KWIECIEŃ - LIPIEC 1919
1. OCHOTNICZA KOMPANIA POZNAŃSKO-LWOWSKA
ZOSTAJE PRZYDZIELONA DO 1. PUŁKU STRZELCÓW
LWOWSKICH. UCZESTNICZY W WALKACH WOKÓŁ LWOWA.

KWIECIEŃ - MAJ 1919
KONTRÓFENSYWA WOJSK UKRAIŃSKICH.
ODDZIAŁY GRUPY WIELKOPOLSKIEJ ODPIERAJĄ
Z POWODZENIEM ATAKI WROGA.

MAJ / CZERWIEC 1919
ODDZIAŁY GRUPY WIELKOPOLSKIEJ ZOSTAJĄ WYCOFANE
Z FRONTU I WYSŁANE NA ODPoczynek DO LWOWA.

Z ODSIECZĄ DLA LWOWA

**“...LWÓW POZNAŁ JUŻ NIEJEDNOKROTNIIE,
JAK SZCZERE I ŻYCZLIWE SĄ DLA NAS
SERCA WIELKOPOLAN (...) PIERWSI NIEMAL
PRZYSZLI NAM Z POMOCĄ I UMOŻLIWI
OSWOBODZENIE MIASTA OD HORD
NIEPRZYJACIELSKICH...”**

Józef Neumann, prezydent Lwowa.

Źródło: "Wiek Nowy, Popularny dziennik ilustrowany", nr 5581 z 30 grudnia 1919 roku.

Wzór emblematu "Za obronę Kresów Wschodnich", nadanego za zasługi przez Naczelną Radę Ludową oddziałom Grupy Wielkopolskiej po powrocie z walk na terenie Galicji Wschodniej.

"Przebieg Lotniczy", nr 9, wrzesień 1929 - zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Wysłane na odsiecz Lwowa oddziały wojskowe z Wielkopolski spełniły pokładane w nich nadzieje. Po kilku miesiącach krwawych walk, Galicja Wschodnia została włączona w skład ziem odrodzonego państwa polskiego. Sukces okupiono jednak krwią. W czasie działań wojennych na froncie galicyjskim ogólne straty oddziałów wielkopolskich wyniosły 527 żołnierzy - poległych, rannych, wziętych do niewoli i zaginionych. Kresy Wschodnie dla części z nich stały się miejscem wiecznego spoczynku. Okazana przez Wielkopolan pomoc dla Lwowa nie ograniczyła się wyłącznie do wystania oddziałów wojskowych. W odpowiedzi na pojawiające się w prasie doniesienia o trudnym położeniu materialnym Lwówian, w styczniu 1919 roku w Poznaniu zawiązał się Komitet Pomocy dla Lwowa. Dzięki ofiarności wielkopolskiego społeczeństwa, zaledwie w tydzień czasu zorganizowano pierwszy z wielu transportów kolejowych z pomocą humanitarną. Koleją wysłano z Wielkopolski znaczne ilości żywności, leków i odzieży, które umożliwiły Lwówianom przetrwanie obłężenia i okres mroźnej zimy. Pomoc okazana mieszkańcom Lwowa przez Wielkopolan była wyrazem wielowiekowej więzi narodowej łączącej różne dzielnice dawnej przedrozbiorowej Rzeczypospolitej, a jednocześnie manifestacją woli ponownego złączenia w jeden niepodzielny organizm państwowy.

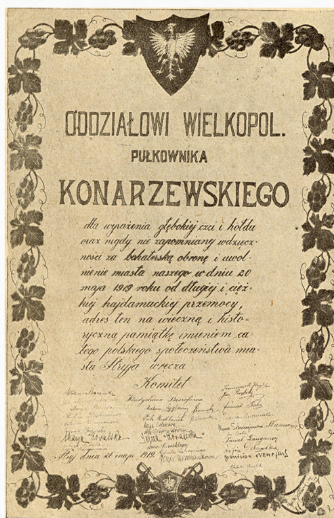
Przemarsz żołnierzy 1. Ochotniczej Kompanii Poznańsko-Lwowskiej ulicą Kopernika we Lwowie, marzec / kwiecień 1919 roku.

Zbiory Muzeum Powstańców Wielkopolskich w Lusowie.

Pogrzeb 22 żołnierzy wielkopolskich poległych w czasie walk o Lwów. Na czele konduktu żałobnego podąża ksiądz biskup Bolesław Twardowski, biskup pomocniczy lwowski. Szczątki Wielkopolan spoczęły następnie na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie, 27 kwietnia 1919 roku.

"14 Dywizja Piechoty 1-sza Dywizja Strzelców Wielkopolskich w wojnie i pokoju", Poznań 1937 - zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Adres wroczonego po wyzwoleniu Strzyna oddziałowi wojsk wielkopolskich generała Daniela Konarzewskiego przez mieszkańców: "...dla wyrażenia głębokiej czci i hołdu oraz nigdy nie zapomnianej wdzięczności za bohaterką obronę i uwolnienie miasta naszego w dniu 20 maja 1919 r. od okrutnej i ciężkiej hajdamackiej przemocy, adres ten na wieczną i historyczną pamiątkę imieniem całego polskiego społeczeństwa miasta Strzyna wręcza Komitet...". Strzyna, 20 maja 1919 roku.

"14 Dywizja Piechoty 1-sza Dywizja Strzelców Wielkopolskich w wojnie i pokoju", Poznań 1937 - zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Mogiła nieznanego żołnierza wielkopolskiego na Cmentarzu Orłak Lwowski we Lwowie. Na tabliczce przytwierdzonej do krzyża widoczny napis: "Ku czci braci Wielkopolan poległych w obronie Lwowa w r. 1919. Żeńska Szkoła im. Klementyny Tąńskiej". Lwów, okres międzywojenny.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

7 - 28 CZERWCA 1919
OFENSYWA CZORTKOWSKA WOJSK UKRAIŃSKICH. WOJSKA
POLSKIE ZOSTAJĄ ODEPCHNIĘTE NA ODLEBOSZ OK. 120 KM.
UTRACONO M.IN. TARNOPOL.

25 CZERWCA 1919
RADA NAJWYŻSZA KONFERENCJI POKOJOWEJ W PARYŻU
ZATWIERDZIŁA TYMCZASOWĄ ADMINISTRACJĘ POLSKI
NA TERYTORIUM GALICJI WSCHODNIEJ.

7 SIERPNI 1919
ODDZIAŁY GRUPY WIELKOPOLSKIEJ ZOSTAJĄ
PRZYDZIELONE DO FRONTU WOŁYŃSKIEGO.

21 LISTOPADA 1919
RADA NAJWYŻSZA KONFERENCJI POKOJOWEJ W PARYŻU
PRZYJĘŁA POLSCE NA OKRES 25 LAT ADMINISTRACJĘ
NA TERYTORIUM GALICJI WSCHODNIEJ.

5 CZERWCA 1919
UROCZyste POŻEGNANIE WE LWOWIE
ODDZIAŁÓW GRUPY WIELKOPOLSKIEJ
WYJEZDZAJĄCYCH DO POZNAŃA.

22 CZERWCA 1919
Z POZNAŃA WYRUSZA NA FRONT GALICYJSKI
NOWY ZWIĄZEK TAKTYCZNY POD NAZWĄ GRUPA
WIELKOPOLSKA. LICZĄCY OK. 4500 ŻOŁNIERZY.

27 CZERWCA - 17 LIPCA 1919
KONTROFENSYWA WOJSK POLSKICH. ODDZIAŁY
WIELKOPOLSKIE ZDOBYSZYWAJĄ M.IN. KOSTENIÓW,
JANCZYŃ, CHMIELÓWKĘ I HUSIATYŃ.

2 WRZEŚNIA 1919
ODDZIAŁY GRUPY WIELKOPOLSKIEJ ZOSTAJĄ
ODWOŁANE Z FRONTU WOŁYŃSKIEGO.

PRZECIWKO CZERWONEJ FALI

"...MŁODE PAŃSTWO POLSKIE PRZEŻYWA CHWILĘ DECYDUJĄCĄ - O JEGO BYCIE I PRZYSZŁOŚCI. W MURY GMACHU PAŃSTWOWEGO Z TAKIM TRUDEM WZNIESIONEGO, UDERZA HURAGAN BOLSZEWICKIEJ OFENSYWY..."

"Droga do zwycięstwa".
Źródło: "Kurier Poznański", nr 152 z 7 lipca 1920 roku.

Prawdziwe zagrożenie dla niepodległości Polski stanowiła wzbierająca na Wschodzie czerwona fala. Bolszewicy tylko pozornie uznawali prawo narodów do samostanowienia, w rzeczywistości wykorzystując hasło do realizacji własnych partykularnych celów politycznych. Nadrzędnym był eksport rewolucji komunistycznej na Zachód kontynentu europejskiego. Nowy ład w Europie zaprowadzić miały oddziały Armii Czerwonej. Na drodze ich marszu stało nieokreślone jeszcze młode państwo polskie. Niepodległa i suwerenna Polska o demokratycznym ustroju, nie mogła mieć racji bytu w nowej postrewolucyjnej rzeczywistości. Jedyna Polska jaką skłonni byli zaakceptować bolszewicy, to Polska Republika Rad. Nadciągające ze Wschodu niebezpieczeństwo w porę dostrzegły polskie elity polityczne, które nie dały się zwieść hasłom głoszonym przez komunistyczną propagandę. W ich opinii, Rosja bolszewicka była takim samym zagrożeniem, jak Rosja carska. Mimo istotnych różnic między obiema frakcjami politycznymi, "czerwoni", tak jak i "biali", byli wrogo ustosunkowani do idei niepodległej Polski. W obliczu zbliżającego się ze Wschodu zagrożenia, celem rządu polskiego stało się zabezpieczenie polskiej suwerenności. Realizacji tych zamierzeń służyła aktywna polityka wschodnia. Wbrew oczekiwaniom Ententy, kwestię wschodniej granicy państwowej zamierzano rozwiązać samodzielnie i zgodnie z żywymi interesami Polski. Aspiracje terytorialne młodego państwa polskiego obejmujące dawne Kresy Wschodnie przedrozbiorowej Rzeczypospolitej, w zderzeniu z bolszewickimi planami eksportu rewolucji komunistycznej na Zachód, nieuchronnie prowadziły do konfliktu zbrojnego. Konfliktu, który miał zdecydować o przyszłości niepodległej Polski i Europy.

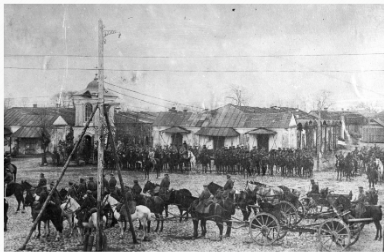
Żołnierze polscy na warcie przed bramą główną fortecy dzwińskiej, zdobytej w czasie operacji dyneburskiej. Dźwińsk (Dyneburg), 1920 rok.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Żołnierze polscy w okopach na froncie wojny polsko-bolszewickiej. Stanowisko ciężkiego karabinu maszynowego Schwarzlose M.1712 austro-węgierskiej produkcji, 1919 rok.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Oddziały Wojska Polskiego w zajętych Pińsku. Na pierwszym planie widoczna bateria artylerii. Pińsk, marzec 1919 roku.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Wycofujące się oddziały Wojska Polskiego w Tarnopolu. Żołnierze celują w niebo z karabinów Mannlicher M1895 i Berthier wzór 1898. Na samochodzie, obok zapasowego ogumienia, przytoczony karabinek Berthier wzór 1892. Tarnopol, 1920 rok.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Członkowie polskiej delegacji udający się do Mińska na rokowania z bolszewikami w sprawie zawarcia rozejmu. Sierpień 1920 roku.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Ojczyzna w niebezpieczeństwie!
Ze wschodu idzie Anarchja i mord!
Tylko własne wojsko obroni nas!

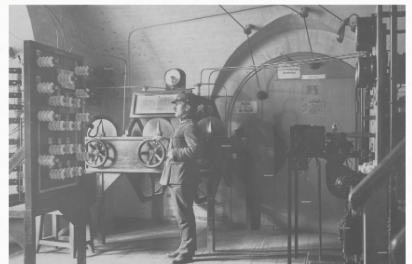
Grafika autorstwa Zygmunta Grabowskiego przedstawiająca żołnierza polskiego broniącego Polski przed nadciągającym ze Wschodu "potworem bolszewickim", 1918 rok.

Zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Naczelnik Państwa Józef Piłsudski dokonuje przeglądu wojska po zdobyciu Wilna przez oddziały polskie. Wilno, kwiecień 1919 roku.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Wnętrze Centralnej Stacji Radiotelegraficznej na warszawskiej Cytađeli. W czasie wojny polsko-bolszewickiej niezwykle ważną rolę odegrał polski radiowywiad wojskowy pod kierownictwem porucznika Jana Kowalewskiego. Dzięki złamaniu szyfrów wroga, możliwe było przeprowadzenie kontrofensywy znad Włocławca. Warszawa, 1920 rok.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

5 STYCZNIA 1919
ARMIA CZERWONA ZAJMUJE WILNO. DOCHODZI DO STARCIA ZBROJNEGO MIĘDZY BOLSZEWIKAMI I SIŁAMI POLSKIEJ SAMOBRONY WILEŃSKIEJ. NIEFORMALNY POCZĄTEK WOJNY POLSKO-BOLSZEWICKIEJ.

27 LUTEGO 1919
BOLSZEWICY PROKLAMOWALI POWSTANIE LITEWSKO-BIAŁORUSKIEJ SOCIALISTYCZNEJ REPUBLIKI RAD, OBEJMUJĄCEJ ZIEMIE LITWY I BIAŁORUSI ZAJĘTE PRZEZ ARMIE CZERWONĄ.

16-21 KWIEŃCIA 1919
W WYNIKU OFENSYWY WILEŃSKIEJ WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ LIDĘ, NOWOGRODEK, BARANOWICZ I WILNO.

28 KWIEŃCIA 1919
WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ GRODNO.

7 MAJA 1919
KONIEC OFENSYWY WILEŃSKIEJ. WOJSKA POLSKIE PRZESUNĘŁY LINIE FRONTU ZNACZNIE NA POŁNOG I WSCHÓD.

LISTOPAD 1918
BOLSZEWICY ZAWIERAJĄ TAJNE POROZUMIENIE Z DOWÓDZTWEM NIEMIECKIEGO OBER-OSTU O PRZEMIANIOWANIE OBSZARÓW OKUPOWANYCH NA WSCHODZIE PRZEZ ARMIE NIEMIECKĄ.

14 LUTEGO 1919
PIERWSZE STARCIE ZBROJNE REGULARNYCH ODDZIAŁÓW WOJSKA POLSKIEGO Z ODDZIAŁAMI ARMII CZERWONEJ.

5 MARCA 1919
WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ PIŃSK.

22 KWIEŃCIA 1919
JÓZEF PIŁSUDSKI REALIZUJĄC KONCEPCJĘ FEDERACYJNĄ WYDAJE ODEZWĘ DO MIESZKAŃCÓW BYŁEGO WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO.

26-30 KWIEŃCIA 1919
WOJSKA POLSKIE OPIERAJĄ KONTROFENSYWE ARMII CZERWONEJ, DĄŻĄC DO OBDZIAĆ WILNA.

PRZECIWKO CZERWONEJ FALI

**"...SWOJEM MĘSTWEM I POGARDĄ
NIEBEZPIECZEŃSTWA, ZYSKALI
U BOLSZEWIKÓW NAZWĘ 'ROGATYCH
DIABŁÓW' I WPOILI W NICH PRZEKONANIE,
ŻE 'ROGATYCH' NIC NIE POWSTRZYMA
OD DOKONANIA TEGO, DO CZEGO DĄŻĄ...".**

"U Wielkopolan na froncie".
Źródło: "Ku chwale Ojczyzny", nr 38 z 6 grudnia 1919 roku.

Żołnierze 56. Pułku Piechoty Wielkopolskiej pozują przy zdobytym na bolszewikach uzbrojeniu i sprzęcie wojakowym. Widoczny m.in. rosyjski sprzęt artyleryjski - armata polowa 76,2 mm wzór 1902 oraz lekka haubica 122 mm wzór 1909. Czerwiec 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Żołnierze wielkopolscy podczas przekraczania brodu na rzece. Z lewej widoczna obsługa ciężkiego karabinu maszynowego transportująca Karabin Maxim wzór 1910 oraz wyposażenie. 1920 rok.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Przeciwko nadciągającej ze Wschodu czerwonej fali, nieokrępte jeszcze młode państwo polskie zmobilizowało całość dostępnych sił i środków. Na potrzeby frontu niewypowiedzianej wojny z Rosją bolszewicką uruchomiono ogromne zasoby ludzkie i materiałowe. Gra toczyła się o najwyższą stawkę - przetrwanie niepodległej Polski. Przebieg wojny polsko-bolszewickiej był zmienny dla obu stron. W początkowej fazie inicjatywę przejęli Polacy, przenosząc działania wojenne daleko na Wschód. Naczelnik Państwa i wódz naczelny Józef Piłsudski, zdecydował się wyjść naprzeciw Armii Czerwonej, by tym samym oddalić zagrożenie od centrum kraju. Ofensywna postawa wojsk polskich legła u podstaw odnoszonych na froncie sukcesów. W wyniku zapoczątkowanej wiosną 1919 roku ofensywy, do końca roku osiągnięto linię Dźwiny, Auty i Berezyny oraz przekroczone Zbrucz. Wojska polskie zajęły wówczas m.in. Lidę, Nowogródek, Wilno, Mińsk, Dubno, Równe i Bobrujsk. A w styczniu 1920 roku przy współdziałaniu z armią łotewską Dyneburg. Na początku maja w wyniku wspólnej ofensywy polsko-ukraińskiej zajęto Kijów. Pasmu sukcesów wojsk polskich przerwała kontrofensywa Armii Czerwonej. Po skoncentrowaniu wystarczających sił, bolszewicy przystąpili do generalnej rozprawy z "pańską" Polską. Latem 1920 roku wojna wkroczyła w decydującą fazę. Armia Czerwona niepowstrzymanie parła na Zachód. Spychając stawiające opór wojska polskie, zbliżała się do Warszawy. W obliczu katastrofy nastąpiła pełna mobilizacja polskiego społeczeństwa. Na front skierowano wszelkie dostępne rezerwy wojskowe, by odeprzeć wroga. W Naczelnym Dowództwie Wojska Polskiego opracowano śmiały plan kontrofensywy. W połowie sierpnia 1920 roku na przedpolach Warszawy doszło do decydującego starcia obu armii. Odniesione przez wojska polskie zwycięstwo w Bitwie Warszawskiej, uchroniło Polskę i Europę przed widmem bolszewickiego terrorku.

Oddział piechoty wielkopolskiej w drodze na front wojny polsko-bolszewickiej. Żołnierzom towarzyszy orkiestra wojskowa. 1920 rok.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

General Józef Haller przemawia do żołnierzy Poznańskiego Ochotniczego Batalionu Śmierci, wyruszających na front wojny polsko-bolszewickiej. Warszawa, Plac Saski, 24 kwietnia 1919 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Rusyjskie armaty polowe 76,2 mm wzór 1902 zdobyte przez żołnierzy 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich (56. Pułku Piechoty Wielkopolskiej). Okolice Bobrujska, zima 1919 / 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Żołnierze wielkopolscy z bliżej nieustalonej jednostki pozują do pamiątkowej fotografii. Wśród uzbrojenia widoczny lekki karabin maszynowy MG-08/15. Żarnówka nad Berezyną. Zima 1919 / 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Artylerzyści z 3. Dywizjonu 14. Pułku Artylerii Polowej Wielkopolskiej w pogoni za bolszewikami. Zima 1919 / 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

29 MAJA 1919
W RAMACH REORGANIZACJI
WOJSKA POLSKIEGO UTWORZONO
FRONT WOLYŃSKO-GALICYSKI.

CZERWIEC 1919
OPERUJĄCE PRZECIWKO WOJSKOM UKRAIŃSKIM
NA WOLYNIU ODDZIAŁY POLSKIE ZETKNEŁY SIĘ
W BOJU Z ODDZIAŁAMI ARMII CZERWONEJ.

3 LIPCA - 6 SIERPNIA 1919
W WYNIKU OFENSYWY WOJSKA POLSKIEGO FRONTU
POLESKIEGO ZAJMUJĄ ŚLĄSK, NIEŚWIEZ, KLECK
I MIR. DOCIERAJĄ DO LINII PRYPECI.

8 SIERPNIA 1919
WOJSKA POLSKIE PRZY UDZIALE KOMBINOWANEJ
DYWIZJI WIELKOPOLSKIEJ ZAJMUJĄ MIŃSK.

11-20 SIERPNIA 1919
WOJSKA POLSKIE FRONTU LITEWSKO-
BIAŁORUSKIEGO ZAJMUJĄ ŻASKAW, IHUMEN
I BORYSÓW NAD BEREZYNĄ.

15 MAJA 1919
W RAMACH REORGANIZACJI WOJSKA
POLSKIEGO UTWORZONO FRONT
LITEWSKO-BIAŁORUSKI.

30 MAJA 1919
W RAMACH REORGANIZACJI
WOJSKA POLSKIEGO UTWORZONO
FRONT POLESKI.

1-3 LIPCA 1919
WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ WILEJKĘ
I MŁODĘCZNO. ROZPOCZĘCIE
PRZYGOTOWAŃ DO ATAKU NA MIŃSK.

28 LIPCA - 7 SIERPNIA 1919
NA FRONT LITEWSKO-BIAŁORUSKI ZOSTAJE
SKIEROWANA KOMBINOWANA DYWIZJA WIELKOPOLSKA.

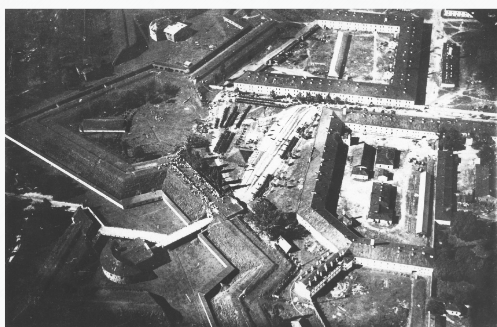
9-16 SIERPNIA 1919
WOJSKA POLSKIE FRONTU WOLYŃSKIEGO ZAJMUJĄ
DUBNO, KRZEMIEŃCIEC, RÓWNE I OSTROGÓR.

PRZECIWKO CZERWONEJ FALI

**"...WIELKOPOLANIE Z FURJĄ NAJWIĘKSZĄ,
JAK ŻYWIÓŁ POSZLI DO ATAKU,
NIEPOWSTRZYMANI ANI OGNIEM
ARTYLERJI NIEPRZYJACIELSKIEJ
ANI TEŻ GWIZDEM KUL MASZYNOWYCH..."**

"Wielkopolanie na froncie".
Źródło: "Kurier Poznański", nr 152 z 7 lipca 1920 roku.

✓ Twierdza Bobrujsk zdobyta 28 sierpnia 1919 roku przez żołnierzy Kombinowanej Dywizji Wielkopolskiej pod dowództwem generała Daniela Konarzewskiego. W ataku na Bobrujsk po raz pierwszy Wojsko Polskie użyło czołgów (Renault FT-17), które współdziałały z nacierającą piechotą.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

✓ Generał Stanisław Szeptycki, dowódca Frontu Litewsko-Białoruskiego wraz z grupą oficerów 1. Dywizji Strzelców Wielkopolskich (później przemianowanej na 14. Wielkopolską Dywizję Piechoty) pozuje do pamiątkowej fotografii. Od lewej, w pierwszym rzędzie o dołu siedzą: Kapitan Zygmunt Psarski (dowódca 14. Batalionu Saperów), podpułkownik Leon Dobosi (dowódca 14. Wielkopolskiego Pułku Artylerii Lekkiej), podpułkownik Gustaw Paszkiewicz (dowódca 1. Pułku Strzelców Wielkopolskich / 55. Pułku Piechoty Wielkopolskiej), generał Stanisław Szeptycki (dowódca Frontu Litewsko-Białoruskiego), generał Daniel Konarzewski (dowódca 1. Dywizji Strzelców Wielkopolskich / 14. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty), podpułkownik Władysław Anders (dowódca 1. Pułku Ułanów Wielkopolskich / 15. Pułku Ułanów Wielkopolskich), kapitan Kazimierz Abdank-Kozubski (dowódca 1. Dywizjonu 14. Pułku Artylerii Ciężkiej), Bobrujsk, 15 grudnia 1919 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

W prowadzonych na Wschodzie przeciwko Armii Czerwonej działaniach wojennych, znaczącą rolę odegrały oddziały wojsk wielkopolskich. Podczas wojny polsko-bolszewickiej po raz kolejny dowiodły one swojej wartości bojowej. Wysoki poziom wykształcenia i stopień zorganizowania wojska, doświadczona kadra oficerska oraz dobrej jakości wyposażenie wojskowe, a przede wszystkim osobiste walory żołnierzy wielkopolskich, zapewniły przewagę nad znacznie liczniejszym przeciwnikiem. W okresie od sierpnia 1919 roku do października 1920 roku, w ramach różnych frontów i armii, na Wschodzie prowadziły działania cztery, sformowane w Wielkopolsce, duże jednostki piechoty: 14. Wielkopolska Dywizja Piechoty, 15. Wielkopolska Dywizja Piechoty, 16. Pomorska Dywizja Piechoty i 17. Wielkopolska Dywizja Piechoty. Wchodzące w ich skład oddziały piechoty, kawalerii, artylerii i jednostki wsparcia oraz współdziałające eskadry lotnicze, z powodzeniem realizowały stawiane im przez Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego zadania. Odnaczający się walecznością, wysokim poziomem wykształcenia, inicjatywą, a także nierzadko brawurą, żołnierze wielkopolscy, zyskali u bolszewików miano "rogatych diabłów". Operujące na froncie oddziały wielkopolskie okazały się być dla Armii Czerwonej trudnym przeciwnikiem. Złożone z Wielkopolan kompanie czy bataliony prowadziły walkę na równi z bolszewickimi pułkami, zadając im dotkliwe straty. Żołnierze wielkopolscy dowiedli swojej wartości bojowej m.in. podczas działań nad Berezyną (sierpień 1919 roku - lipiec 1920 roku), uczestnicząc w wyprawie kijowskiej (25 kwietnia - 8 maja 1920 roku), tocząc walki odwrotowe (lipiec - sierpień 1920 roku) oraz na przedpolach Warszawy (13-25 sierpnia 1920 roku). Oddziały wojskowe z Wielkopolski spełniły pokładane w nich nadzieje, współdziałając z innymi jednostkami polskiej armii, wymiennie przyczyniły się do obrony bytu niepodległej Polski.

✓ Żołnierze 14. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty podczas kontrofensywy polskiej nad Wieprzą. Grafika autorstwa Leona Prauzińskiego.

L. Prauziński, A. Ulrich, "W marszu i w bitwie szlakiem powstańców wielkopolskich 1914-1920", Poznań 1939 - zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

✓ Rosyjski samochód pancerny Austin-Puttlow zdobyty przez żołnierzy 55. Pułku Piechoty Wielkopolskiej. Na przednim pancerniku widoczna rosyjska nazwa "Stienka Razin". Wkrótce potem został przemianowany na "Poznańczyk". Okolice Bobrujska, maj 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

✓ Grupa jeńców bolszewickich wziętych do niewoli przez żołnierzy jednego z pułków 15. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty. Okolice Kijowa, maj 1920 roku.

Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego.

✓ Żołnierze Batalionu Aeronautycznego na pozycjach strzeleckich. Widoczne stanowisko ogniowe ciężkiego karabinu maszynowego MG-08. Lato 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

✓ Żołnierze wielkopolscy przy kuchni polowej. Z lewej widoczny jeńiec bolszewicki. 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

22 WRZEŚNIA 1919
WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ POŁOCK.

PAŹDZIERNIK 1919
ODDZIAŁY 1. DYWIZJI STRZELCÓW
WIELKOPOLSKICH ODPARŁY KONTROFENSYWĘ
ARMII CZERWONEJ W REJONIE BOBRUJSKA.

3-21 STYCZNIA 1920
OPERACJA DYNEBURSKA. WOJSKA POLSKIE PRZY WSPARCIU
WOJSK LITOWSKICH ZAJĘŁY DYNEBURG I OPANOWAŁY CAŁY
OBSZAR ŁATGALII.

21 I 24 KWIEŚNIA 1920
PODPISANA KONWENCJA POLITYCZNA
I WOJSKOWA O WSPÓŁPRACY MIĘDZY POLSKĄ
I UKRAŃSKĄ REPUBLIKĄ LUDOWĄ.

MAJ - CZERWIEC 1920
KONTROFENSywa ARMII CZERWONEJ
NA BIAŁORUSI I UKRAINIE.

28 SIERPNIA 1919
WOJSKA POLSKIE FRONTU LITOWSKO-BIAŁORUSKIEGO
PRZY UDZIALE KOMBINOWANEJ DYWIZJI WIELKOPOLSKIEJ
I WSPARCIE CZOŁGÓW ZAJMUJĄ BOBRUJSK.

WRZEŚIEN - PAŹDZIERNIK 1919
WOJSKA POLSKIE PROWADZĄ
DZIAŁANIA OFENSYWNE W REJONIE
POŁOCKA I DYNEBURGA.

30 GRUDNIA 1919
W RYZE ZAWARTO TAJNE POLSKO-LITOWSKIE
POROZUMIENIE WOJSKOWE O WSPÓLNEJ AKCJI
NA OBSZARZE DAWNYCH INFILANT POLSKICH.

5-8 MARCA 1920
WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ
MOZYRZ I KOŁANOWICZE.

25 KWIEŚNIA - 8 MAJA 1920
WYPRAWA KIJOWSKA. W WYNIKU OFENSYWY
WOJSKA POLSKIE I UKRAŃSKIE ZAJMUJĄ KIJÓW.

PRZECIWKO CZERWONEJ FALI

"...WOJSKA WIELKOPOLSKIE POD DOWÓDZTWEM GENERAŁA KONARZEWSKIEGO BIJĄ SIĘ PONAD WSZELKIE UZNANIE...".

"Bohaterstwo grupy wielkopolskiej gen. Konarzewskiego",
Źródło: "Kurier Poznański", nr 190 z 20 sierpnia 1920 roku.

W sytuacji, gdy zagrożone zostało istnienie niepodległego państwa polskiego, Wielkopolanie okazali gotowość do poniesienia największej ofiary. Na front wojny polsko-bolszewickiej wysłano ok. 70 tys. żołnierzy wojsk wielkopolskich. Niezniszczona dotąd przez działania wojenne Wielkopolska stała się istotnym elementem tzw. "frontu krajowego". Społeczeństwo wielkopolskie wspierało wysiłek wojenny nie szczędząc sił i środków na obronę kraju. Utworzony latem 1920 roku Komitet Obrony Narodowej Województwa Poznańskiego koordynował działania na obszarze byłej dzielnicy pruskiej. Na potrzeby wojska organizowano zbiórki pieniędzy, medykamentów i żywności. Kupowano broń i mundury. Przekazywano konie, wozy, niezbędne surowce i materiały. Na szeroką skalę prowadzono akcje propagandową. W prasie przedrukowywano komunikaty i odezwy, organizowano wiece, wykłady i odczyty. Na zapleczu formowano jednostki rezerwowe (m.in. 1. Ochotniczy Pułk Jazdy Wielkopolskiej Nr 215) i prowadzono werbunek do wojska. Latem 1920 roku nieco ponad 12 200 ochotników zasiliło szeregi armii regularnej i ochotniczej. W celu zabezpieczenia zachodnich granic państwa i utrzymania wewnętrznego ładu i porządku, na obszarze byłej dzielnicy pruskiej utworzono liczącą ok. 100 tys. członków Zachodnią Straż Obywatelską. W Wielkopolsce organizowano również pomoc humanitarną dla wyniszczonych przez działania wojenne polaci kraju. Dzięki wspólnemu wysiłkowi, poświęceniu walczących na froncie żołnierzy i ofiarności polskiego społeczeństwa, niepodległa Polska zdołała przetrwać wojenną zawieruchę.

Żołnierze 2. Baterii 1. Dywizjonu Artylerii Konnej Wielkopolskiej (późniejszy 7. Dywizjon Artylerii Konnej Wielkopolskiej). Na pierwszym planie widoczna dwójka oficerów, porucznik Alfred Milewski i porucznik Mieczysław Suzin. Lhunen, 17 sierpnia 1919 roku.

Zbiory Muzeum Powstańców Wielkopolskich w Lusowie.

Zdobyty 4 czerwca 1920 roku przez żołnierzy 56. Pułku Piechoty Wielkopolskiej na bolszewikach sprzęt wojskowy. Widoczne m.in. rosyjskie armaty połowe 76,2 mm wzór 1902, lekka haubica 122 mm wzór 1909 oraz samochody pancerne Garford-Putilow, Iżorski-Fiat. Czerwiec 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Grupa lotników i mechaników z 12. Wielkopolskiej Eskadry Wywiadowczej przy samolocie rozpoznawczo-bombowym LVC C. V. Wśród pozujących do pamiętkowej fotografii znajduje się m.in. sierżant pilot Antoni Katarzynski i podchorąży obserwator Kazimierz Szczepanski. Front Litewsko-Białoruski, 1919.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Żołnierze wielkopolscy z 14. Kompanii Telegraficznej 14. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty, pozują do pamiętkowej fotografii na tle budynku dywizyjnej centrali telegraficznej. Bobrujsk, 1919 rok.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Generał Daniel Konarzewski, dowódca 14. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty z wizytą w dowództwie 55. Pułku Piechoty Wielkopolskiej, Okolice Bobrujska, wiosna 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Żołnierze wielkopolscy przygotowują się do wymarszu na front. Siedlice, lato 1920 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Grupa oficerów 1. Batalionu Aeronautycznego w samochodzie sztabowym. W tle budynek sztabu batalionu. Bobrujsk, 1920 rok.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

Pogrzeb poległych żołnierzy z 1. Dywizji Strzelców Wielkopolskich (późniejszej 14. Wielkopolskiej Dywizji Piechoty). W uroczystości uczestniczył dowódca dywizji, generał Daniel Konarzewski. Bobrujsk, grudzień 1919 roku.

Zbiory Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości.

7 LIPCA 1920
ROZPOCZĘTO TWORZENIE
ARMII OCHOTNICZEJ.

24 LIPCA 1920
POWOLANIE RZĄDU OBRONY
NARODOWEJ Z PREMIEREM
WINCENTYM WITOSEM.

LIPIEC - SIERPIEN 1920
COFAJĄCE SIĘ W GŁĄB KRAJU WOJSKA
POLSKIE TĘCZA WALKI ODWRÓTNE
Z NACIERAJĄCĄ ARMIA CZERWONĄ.

13 - 25 SIERPNIA 1920
BITWA WARSZAWSKA. WOJSKA POLSKIE
ZADAJĄ NA PRZEDPOLACH WARSZAWY
KŁĘSKĘ ARMII CZERWONIEJ.

SIERPIEŃ-WRZESIEŃ 1920
WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ
NA POWRÓT ŁÓDŹ, BIAŁYSTOK,
GRODNO I LIDŹ.

9 PAŹDZIERNIKA 1920
WOJSKA POLSKIE ZAJMUJĄ WILNO
(TZW. "BUNT ŻELIŃOWSKIEGO).

18 MARCA 1921
W RYDZE ZAWARTY ZOSTAŁ
TRAKTAT POKOJOWY POMIĘDZY
POLSKĄ I ROSJĄ BOLSZEWICKĄ.

1 LIPCA 1920
POWOLANO DO ŻYCIA
RADE OBRONY PAŃSTWA.

LIPIEC 1920
ARMIA CZERWONA ZAJMUJE
BOBRUJSK, MIŃSK, WILNO,
LIDŹ, GRODNO I BIAŁYSTOK.

30 LIPCA 1920
W BIAŁYSTOKU ZOSTAJE
UTWORZONY TYMCZASOWY
KOMITET REWOLUCYJNY POLSKI.

1-11 SIERPNIA 1920
ARMIA CZERWONA ZAJMUJE
BRZEŚĆ NAD BUGIEM, ŁÓDŹ,
OSTRÓLEK, MŁAWĘ I PUETUSK.

17 SIERPNIA 1920
BITWA POD ZADWÓRZEM
(TZW. POLSKIE TERMOPILE)
NA PRZEDPOLACH LITWA.

20-30 WRZEŚNIA 1920
BITWA NIEMENSKA. WOJSKA
POLSKIE ROZBIJAJĄ SIŁY ARMII
CZERWONIEJ.

18 PAŹDZIERNIKA 1920
PODPISANY ZOSTAŁ ROZEM
POMIĘDZY POLSKĄ A ROSJĄ
BOLSZEWICKĄ.